

JOKISEN EVÄÄT

Helene. Suomi 2020. Ohjaus Antti J. Jokinen. Käsikirjoitus Antti J. Jokinen ja Marko Leino perustuen Raakel Liehun romaaniin *Helene*. Kuvaus Rauno Ronkainen. Leikkaus Benjamin Mercer. Rooleissa Laura Birn, Johannes Holopainen, Pirkko Saisio, Krista Kosonen, Eero Aho, Jarkko Lahti. Levitys Nordisk Film. Ensi-ilta Suomessa 17.1.2020. (2 t 2 min).

Helene on äärettömän kauniisti kuvattu elokuva, jossa **Laura Birn** tekee vahvan roolin taiteilija **Schjerfbeckinä**. Asetelmat toistavat ja varioivat taiteilijan maalauksia ja tavoittavat niiden tunnelmia ja surun harmaanvihreitä varjoja. Ajankuva, puvustus ja lavastus on toteutettu ensiluokkaisesti. Toisaalta elokuva herättää paljon kysymyksiä: Miksi minä en ymmärrä mistä nämä ihmiset puhuvat? Kenen näkökulma tämä on? Miksi tämä kohtaus on tässä? Pelaavatko he korttia siksi että piti keksiä jotain tekemistä? Ovatko vanhat naiset jäykkiä? Luetaanko runoilija **Leinoa** vai käsikirjoittaja **Leinoa**? Mikä tuo lintu on? Montako kertaa pitää siivota ja pestä astioita? Miksi kaikki esitetään mekaanisesti, ilman ohjaajan/ kuvaajan/ tarkkailijan/ näkökulmahenkilön erityistä suhdetta tehtävään asiaan, jos tarkoituksena on kuvata intohimoa? Haluanko tuollaisen Domus-tuolin? Miksi nämä maalaukset ovat tässä lopussa? Miksei mikään tunnu miltään?

Käsikirjoituksen pohjana olevaa **Raakel Liehun** romaania on arvosteltu muun muassa siitä, ettei kirjailija painota riittävästi Pariisin tai **Dostojevskin** merkitystä Schjerfbeckille. Kuten romaani, elokuva kertoo yhdestä ajanjaksosta, jolloin Schjerfbeck onnistui lopulta kuvaamaan aiheitaan viimeistellyn pelkistetyksi mutta kuitenkin niin, että koko hänen siihen asti eletty ja koettu elämänsä keskustelee kohteen kanssa. Se, minkä oikea Schjerfbeck onnistui toteuttamaan töissään, voisi parhaimmillaan toteutua rajattuna ja pelkistettynä tiivistymänä tässä elokuvassa, mutta *Helene* jää kokonaisuutena pienemmäksi kuin osiensa summa. Näyttelijät tekevät minkä kykenevät, vaikka ilmaisu ei välttämättä välitykään katsojalle asti. Ilahduttava, hämmennyneisyydessään täydellisen aito hahmo on Einar. Se, miten **Johannes Holopainen** sen tekee, tasapainoillen läpinäkyvän avoimesti ajan vaatimusten ja normit ohittavan taiteilijan palvovan ihailun välillä, on vastustamatonta. Birn yrittää hahmottaa kokonaista ihmistä ja saa kiinni hetkistä ikuisuuden reunalla. Jos elokuva olisi kerrottu Helenen näkökulmasta, katsoja pääsisi näkemään ja kokemaan kuin tämä taiteilija, mutta siihen ei ohjaajan taito riitä. Schjerfbeck oli tinkimätön, mutta ohjaaja **Jokinen**, taiteilijahahmoa ulkokohtaisesti tarkkaileva käsityöläinen, jää tirkistelemään kummallista käytöstä jäsentymättömästä maallikkoperspektiivistä eikä yritä ymmärtää tai kykene ymmärtämään saati välittämään katsojalle sitä rajuutta, jolla taiteilijan tajunta hyökkää kyseenalaistamaan teeskentelyä ja kyseenalaisiksi kokemiaan arvoja, tai eri todellisuuksien kohtaamattomuudesta syntyvän ahdistuksen määrää.

Näin minä tämän elokuvan haluaisin nähdä: Helene on lapsesta asti erityinen, antautuu sille mikä tulee näkyväksi kovalla työllä käden kautta, käy toisissa maailmoissa oppimassa ja kokemassa, imee itseensä kauneuden ja sen kääntöpuolen kauheuden, elää turruttavaa pettymystä ja riittämättömyyttä ja löytää rohkeuden ilmaista kokemansa niin tiiviinä visiona, että kuvaa katsova järkyttyy sen voimasta. Helene elää tuoksujen ja tekstuurien maailmassa, valkoisen lukemattomien eri sävyjen, maiseman vaihtuvien näkymien ja muotojen lumoamana, valon palvojana, heijastuksen säikäyttämänä muistaen äkkiä mitä oli jossain muualla jonain toisena aikana. Helene suree menetettyä yhteyttä, hakee pakkomielteenomaisesti maalin ja pinnan kosketuksesta rakkauden tunnetta ja putoaa mykkään viiltävään kipuun, joka jäädyttää sielun ja tyhjentää kaiken mitä oli. Ja astuu taas pimeydestä valoon, maalatakseen sen minkä koki. Tätä kohti *Helene*-elokuvassa ollaan menossa, näin haluaisin tulkita, mutta aie jää puolitiehen. Sääli.

Mia Öhman